

بررسی تطبیقی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، علوم پزشکی شهید بهشتی، تربیت مدرس، تهران و شهید بهشتی

رویا پورنقی^۱ / زهرا ابادری^۲

چکیده

مقدمه: عصر ما عصر پیشرفت علمی است که پایه آن آموزش و پژوهش علمی است. حال این کتابدارانند که بیشترین نقش در ارائه آموزش‌های سواد اطلاعاتی و استفاده از منابع به کاربران کتابخانه خود را دارند و نکته اینجاست که خود کتابداران باید توانایی‌ها و سواد اطلاعاتی کافی داشته باشند تا بتوانند آنها را به مخاطبان خود منتقل کنند و خدمات اطلاع‌رسانی مناسبی به استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌ها ارائه کنند. هدف از این مقاله بررسی تطبیقی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های تهران است.

روش بررسی: پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و توصیفی است. برای گردآوری اطلاعات از روش سرشماری استفاده شد و پرسشنامه تهیه شده در اختیار کلیه کارکنان کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، تربیت مدرس و شهید بهشتی، که برابر ۱۰۰ نفر بودند، قرار گرفت. پرسشنامه شامل ۳۱ سؤال بسته بود و در دو قسمت تهیه شده بود. قسمت اول مربوط به مهارت‌های اطلاع‌یابی و ارائه خدمات به کاربران کتابخانه‌های محل خدمت کتابداران بود و قسمت دوم مربوط به بررسی سواد اطلاعاتی و مهارت‌های اطلاع‌یابی در زمینه رشته کتابداری بود. برای سنجش روایی پرسشنامه از روش اعتبار محتوایی استفاده شد ضریب آلفا برای کل پرسشنامه برابر ۰/۹۵ به دست آمد که این مقدار حاکی از پایایی مناسب و مطلوب سوالات پرسشنامه بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی نظیر تهیه جدول فراوانی، نمودارهای ستونی و محاسبه شاخص‌های مرکزی مانند میانگین استفاده شد و در این راه از نرم افزار آماری SPSS استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان داد که بیشترین استفاده افراد از بانک‌های اطلاعاتی پیوسته ۵۸ درصد (۵۸ نفر)، اینترنت ۶۹ درصد (۶۹ نفر) و فهرست کامپیوتری ۷۱/۷۱ (نفر) درصد است. کتابداران دانشگاه تربیت مدرس با میانگین ۴/۱۲ در حد زیاد و بیشترین مهارت در استفاده از منابع را دارند و دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی با میانگین ۲/۶۲ کمترین مهارت را دارند. بیشترین استفاده از منابع به ترتیب کتب فارسی ۳/۸۲ (۶۷ نفر) و پایگاه‌های اطلاعاتی ۳/۵۶ (۶۰ نفر) می‌باشد. در دانشگاه تهران میزان سواد اطلاعاتی کارکنان برابر ۳/۹۴ و در حد نسبتاً زیاد، در دانشگاه علوم پزشکی ایران میزان سواد اطلاعاتی کارکنان برابر ۳/۶۸ و در حد نه چندان زیاد، در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی میزان سواد اطلاعاتی کارکنان برابر ۴/۰۶ و در حد زیاد و در دانشگاه شهید بهشتی میزان سواد اطلاعاتی بر حسب اظهارات کارکنان برابر ۳/۷۲ به دست آمد است که نشان دهنده سواد اطلاعاتی نسبی کارکنان می‌باشد.

نتیجه‌گیری: با توجه به فرضیه پژوهش کتابداران کتابخانه‌های مرکزی از سواد اطلاعاتی مطلوبی برخوردارند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که سطح سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌ها در حد متوسطی است و در حد مطلوبی قرار ندارد. دوره‌های مداوم آموزش زبان انگلیسی و ارائه دروس سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود.

کلید واژه‌ها: سواد اطلاعاتی، کتابداران، کتابخانه‌های دانشگاهی

◇ وصول مقاله: ۸۶/۵/۲۸، اصلاح نهایی: ۸۶/۱۰/۲، پذیرش مقاله: ۸۷/۱/۲۰

مقدمه

در عصری که حجم عظیم انتشارات و اطلاعات تولید شده فرصت مطالعه همه آنها را برای ما از بین برده است، داشتن سواد اطلاعاتی اهمیت بسیاری دارد. سواد اطلاعاتی وسیله ای برای توانمندی فردی است که به مهارت فرد در تحلیل، اتخاذ تصمیمات محققانه و یا استقلال او در جستجوی حقیقت می انجامد. [۱] عبارت سواد اطلاعاتی برای اولین بار در سال ۱۹۷۰ در مورد استفاده از کتابخانه ها مطرح شد. [۲] سال ۱۹۹۰ سال بین المللی سواد نامیده شد. در سال ۱۹۹۰ بر اساس تعریف انجمن کتابداری آمریکا با سواد اطلاعاتی فردی است که توانایی تشخیص نیاز به اطلاعات را دارد و می تواند به جایابی، ارزیابی و استفاده مؤثر از اطلاعات مورد نیاز بپردازد و بالاخره نحوه یادگیری را فراگیرند. شیوه تفکر در مورد اطلاعات به عنوان ضروریات زندگی روزمره و برقراری ارتباط انسان ها با یکدیگر در جوامع اطلاعاتی در ۱۹۹۲ توسط Maraise بیان گردید. [۳] Webber و Johnston نیز در سال ۲۰۰۱ تعریفی گسترده تر پیشنهاد کردند. [۴] Bruce نیز سواد اطلاعاتی را به عنوان مجموعه مهارت هایی توصیف کرده است که یاریگر افراد در یافتن اطلاعات مورد نیاز هستند و به فراگیری تمام عمر افراد منجر می شوند. [۵] یادگیری تمام عمر، تفکر انتقادی، توانایی حل مسئله، و تصمیم گیری مبتنی بر اطلاعات در شرایط گوناگون، خودراهبری، همکاری و مشارکت، نوآوری و بالاخره فراگیری نحوه یادگیری از جمله کارکردهای عمده سواد اطلاعاتی به حساب می آیند که در واقع فراگیری سواد اطلاعاتی را از اهمیت ویژه ای برخوردار ساخته اند. [۶، ۷] سازمان های بین المللی نیز تحقیقات و بیانیه هایی در زمینه سواد اطلاعاتی ارائه داده اند. از دیدگاه یونسکو در این مورد نقش مهم اجتماعی و فرهنگی بر عهده کتابخانه است. [۲]

در کنفرانس ۱۹۹۳ ایفلا داشتن برنامه ها و فعالیت های مشترک در زمینه آموزش استفاده کنندگان به عنوان یکی از راه های مؤثر پرداختن به موضوع سواد

اطلاعاتی در حوزه های علوم و تکنولوژی بیان شد. [۸] مرکز منابع و اطلاعات تعلیم و تربیت (Eric) فعالانه در گردآوری اسناد و مدارک مربوط به سواد اطلاعاتی از سراسر جهان برای ذخیره در پایگاه اطلاعاتی می کوشد. [۴]

در دهه گذشته، اقدامات بسیاری در زمینه سواد اطلاعاتی در سراسر جهان ثبت شده که در این میان به طور ویژه می توان به آنچه در آمریکای شمالی، استرالیا، آفریقای جنوبی و اروپای شمالی صورت پذیرفته است اشاره کرد. [۹] کتابداران بیشترین نقش در ارائه آموزش به کاربران کتابخانه خود را دارند و نکته اینجاست که خود کتابداران باید توانایی ها و سواد اطلاعاتی کافی داشته باشند تا بتوانند آنها را به مخاطبان خود منتقل کنند و خدمات اطلاع رسانی مناسبی به استفاده کنندگان از کتابخانه ها ارائه کنند. فقدان سواد اطلاعاتی در نزد کتابداران منجر به استفاده ناموفق از منابع می شود و سرمایه های عظیم مالی و انسانی که صرف تهیه، خرید و مجموعه سازی و سازماندهی انواع مواد و منابع علمی خارجی و داخلی می گردد، نمی تواند بالاترین بازده و بهره وری را به جامعه دانشگاهی برسانند. مشخص شدن سطح سواد اطلاعاتی کتابداران می تواند در برنامه ریزی آموزشی و آموزش ضمن خدمت برای آنان مؤثر باشد. چرا که هدف اصلی از آموزش کتابداری و اطلاع رسانی باید پرورش کتابدارانی باشد که در دو زمینه گردآوری و سازماندهی اطلاعات و مدیریت اطلاعات و نحوه استفاده از آنها مهارت داشته باشند تا بتوانند مهارت های سواد اطلاعاتی را به دست آورند. [۱۰]

دوره های معتبر سواد اطلاعاتی که توسط کتابداران در کتابخانه ها ارائه می شود، می تواند باعث تغییر در زمینه های آموزشی شود. [۱۱]

کتابداران در حوزه های مختلف علوم و فناوری نقش مهمی در تحقق سواد اطلاعاتی دارند. [۲] همچنین به دلیل تأثیر خدماتشان در جامعه و لزوم آشنایی و تسلط بر استفاده از ابزارها و فناوری نوین، کتابداران

و ارائه خدمات به کاربران کتابخانه های محل خدمت کتابداران بود و قسمت دوم مربوط به بررسی سواد اطلاعاتی و مهارت های اطلاع یابی در زمینه رشته کتابداری بود. برای سنجش روایی پرسشنامه از روش اعتبار محتوایی استفاده شد و پرسشنامه تهیه شده مورد تأیید اساتید راهنما و مشاور قرار گرفت. نتایج ضریب آلفای کرونباخ نیز پایایی پرسشنامه را برای تک تک ابعاد و کل سوالات پرسشنامه مورد تأیید قرار داد. ضریب آلفا برای کل پرسشنامه برابر ۰/۹۵ به دست آمد که این مقدار حاکی از پایایی مناسب و مطلوب سوالات پرسشنامه بود. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی نظیر تهیه جداول فراوانی، نمودارهای ستونی و محاسبه شاخص های مرکزی مانند میانگین استفاده شد و در این راه از نرم افزار آماری SPSS استفاده شد.

یافته ها

۸۰ درصد جامعه پژوهش را زنان تشکیل داده و ۵۳ درصد سن کمتر از ۳۵ سال داشتند. نیمی از کارمندان کتابخانه های مورد بررسی (۵۱ درصد) را افراد دارای مدرک تحصیلی لیسانس تشکیل می دادند. از لحاظ نوع استخدام بیشترین (۴۸ درصد) کارکنان کتابخانه های مورد بررسی به صورت کارمند رسمی مشغول فعالیت بودند. از لحاظ میزان سابقه کاری، ۵۲ درصد کارکنان کمتر از ۱۰ سال سابقه فعالیت دارند. در بررسی تطبیقی سواد اطلاعاتی کتابداران دانشگاه های علوم پزشکی ایران، علوم پزشکی شهید پزشکی، تهران، شهید بهشتی و تربیت مدرس، دو معیار مختلف برای سنجش میزان سواد اطلاعاتی کارکنان در نظر گرفته شد. در سنجش میزان سواد اطلاعاتی با استفاده از معیار اول میزان آشنایی و مهارت کارکنان در زمینه های مختلف، از خود افراد مورد سؤال قرار گرفت و مجموع این متغیرها به عنوان میزان سواد اطلاعاتی کارکنان لحاظ شد. طبق نتایج به دست آمده در دانشگاه تهران میزان سواد اطلاعاتی کارکنان برابر ۳/۹۴ و در حد نسبتاً زیاد،

نیازمند خودآموزی مستمر هستند و به خاطر به دست آوردن مهارت های لازم در سواد اطلاعاتی جهت خدمت به افراد جامعه، کتابداران باید بر آموزش همیشگی و مادام العمر تأکید ورزند. [۱۲] چرا که یادگیری سواد اطلاعاتی به صورت مادام العمر فرد را در چرخه تجربیات و عمل قدرتمند می سازد. [۱۳، ۱۴] لازم است مفهوم سواد اطلاعاتی در برنامه های یادگیری آنها گنجانده و ادغام شود، به طوری که فراگیران بتوانند نقش یک رهبر را در تجهیز افراد و مؤسسه ها ایفا نمایند. [۱۵] هدف از این مقاله بررسی تطبیقی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران دانشگاه های تهران، تربیت مدرس، شهید بهشتی و علوم پزشکی ایران و علوم پزشکی شهید بهشتی می باشد که طی چند سال تحصیل در دانشگاه و طی چند سال تجربه کاری و خدمت در کتابخانه سواد اطلاعاتی کافی مشتمل بر: آشنایی با اصول استفاده از کتابخانه و منابع اطلاعاتی، آشنایی با کامپیوتر و متعلقات آن و نرم افزارهای لازم، استفاده از بانک های اطلاعاتی و شبکه جهانی اینترنت و ... را کسب نموده اند یا خیر؟ آیا دانشگاه محل خدمت آنان آموزش های ضمن خدمت برای آنان در نظر می گیرد و این آموزش ها تا چه حد مفید بوده و آموزش های ضمن خدمت تأثیری در ارتقاء سواد اطلاعاتی کتابداران داشته است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و توصیفی است. برای گردآوری اطلاعات از روش سرشماری استفاده شد و پرسشنامه تهیه شده در اختیار کلیه کارکنان کتابخانه های مرکزی دانشگاه های علوم پزشکی ایران، علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، تربیت مدرس و شهید بهشتی، که برابر ۱۰۰ نفر بودند، قرار گرفت. تحقیق حاضر در طی پنج ماه انجام شد و اطلاعات مورد نیاز برای این تحقیق از طریق پرسشنامه گردآوری شد. پرسشنامه شامل ۳۱ سؤال بسته بود و در دو قسمت تهیه شده بود. قسمت اول مربوط به مهارت های اطلاع یابی

از سوی کارکنان نشانگر سواد اطلاعاتی در حد متوسط و نه چندان مطلوب می باشد. در دانشگاه شهید بهشتی ۵۰/۵ درصد پاسخ ها صحیح بودند که سواد اطلاعاتی کارکنان این دانشگاه را در حد متوسط و نه چندان مطلوبی نشان می دهد.

یافته های تحقیق در مورد میزان استفاده کتابداران از ابزارهای جستجو و بازیابی منابع اطلاعاتی (اعم از دستی و ماشینی)، نشان داد که طبق نظرات اکثریت کارکنان تمام منابع و ابزارهای در نظر گرفته شده در این تحقیق در کتابخانه ها موجود می باشد و بر این اساس کمتر از نیمی از کارکنان یعنی ۳۰ درصد از چکیده نامه ها، ۳۵ درصد از فهرست برگه ای، ۳۶ درصد از بانک های اطلاعاتی روی دیسک فشرده، ۳۹ درصد از کتابشناسی ها و ۴۰ درصد از نمایه نامه ها برای یافتن اطلاعات مورد نیاز استفاده می کنند. در مقابل نسبت بیشتری از کارکنان کتابخانه های مورد بررسی یعنی ۵۸ درصد از بانک های اطلاعاتی پیوسته و ۶۹ درصد از اینترنت و ۷۱ درصد از فهرست کامپیوتری استفاده می کنند (جدول ۱). یافته های پژوهش در مورد میزان مهارت کتابداران در برآوردن نیاز کاربران نشان داد که کارکنان دانشگاه تربیت مدرس با میانگین ۴/۱۳ در حد زیاد و بیشترین میزان مهارت را در استفاده از منابع دارند. به همین ترتیب کارکنان دانشگاه تهران با میانگین ۴/۰۷، دانشگاه شهید بهشتی با میانگین ۴/۰۳، دانشگاه علوم پزشکی ایران با میانگین ۳/۷۷ و دانشگاه

در دانشگاه تربیت مدرس میزان سواد اطلاعاتی برابر ۳/۹۰ و در حد نسبتاً زیاد، در دانشگاه علوم پزشکی ایران میزان سواد اطلاعاتی کارکنان برابر ۳/۶۸ و در حد نه چندان زیاد، در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی میزان سواد اطلاعاتی کارکنان برابر ۴/۰۶ و در حد زیاد و در دانشگاه شهید بهشتی میزان سواد اطلاعاتی بر حسب اظهارات کارکنان برابر ۳/۷۲ به دست آمد است که نشان دهنده سواد اطلاعاتی نسبی کارکنان می باشد. در سنجش میزان سواد اطلاعاتی کارکنان بر حسب معیار دوم از نسبت پاسخ های صحیح داده شده به کل سوالات استفاده شد. نتایج آزمون چهار گزینه ای نشان داد که در دانشگاه تهران تنها ۴۹/۴ درصد پاسخ های ارائه شده از سوی کارکنان صحیح بوده است که این امر بیانگر این است که سواد اطلاعاتی کارکنان دانشگاه تهران در حد متوسط رو به پایین می باشد. در دانشگاه تربیت مدرس ۵۶/۳ درصد پاسخ های ارائه شده از سوی کارکنان صحیح بوده است که این امر بیانگر این است که سواد اطلاعاتی کارکنان دانشگاه تربیت مدرس در حد متوسط رو به بالا و در حد مطلوب می باشد. در دانشگاه علوم پزشکی ایران ۵۸/۶ درصد پاسخ های ارائه شده در آزمون چهار گزینه ای از سوی کارکنان صحیح بوده و سواد اطلاعاتی کارکنان این دانشگاه در حد متوسط رو به بالا و مطلوب تری نسبت به کارکنان سایر دانشگاه ها می باشد. در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی ۵۰/۹ درصد پاسخ های صحیح ارائه شده

جدول ۱: توزیع درصد فراوانی نظرات کارکنان کتابخانه های مورد بررسی در مورد چگونگی یافتن اطلاعات مورد نیاز کاربران

منابع و ابزارها	وجود دارد	استفاده می کنند	بی اطلاع	استفاده نمی کنند
چکیده نامه ها	۶۷	۳۰	۳۳	۷۰
کتابشناسی ها	۷۵	۳۹	۲۵	۶۱
فهرست برگه ای کتابخانه	۶۸	۳۵	۳۲	۶۵
فهرست کامپیوتری کتابخانه	۹۰	۷۱	۱۰	۲۹
بانک های اطلاعاتی پیوسته	۸۷	۵۸	۱۳	۴۲
بانک های اطلاعاتی روی دیسک فشرده	۷۳	۳۶	۲۷	۶۴
نمایه نامه ها	۷۵	۴۰	۲۵	۶۰
اینترنت	۸۹	۶۹	۱۱	۳۱

کارکنان تا حدودی مؤثر بوده است و برای تأیید این موضوع نتایج نشان داد که ۸۰ درصد کارکنان نیاز زیادی به آموزش مهارت های سواد اطلاعاتی مانند: آموزش در زمینه یافتن موضوع تحقیق، جستجو در منابع اطلاعاتی، گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارزیابی و آموزش مسائل حقوقی مربوط به اطلاعات دارند و ۹۲ درصد کارکنان معتقدند که دریافت اطلاعات علمی تأثیر بسیار زیادی در زمینه حرفه کتابداری در بهبود کارایی یک کتابدار دانشگاهی دارد و ۹۲ درصد کارکنان اهمیت آموزش ضمن خدمت کتابداری را در حد بسیار زیادی ارزیابی نموده اند (جدول ۴).

بحث و نتیجه گیری

برای بررسی فرضیه پژوهش مبنی بر «سواد اطلاعاتی کتابدازان دانشگاه های علوم پزشکی ایران، علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، شهید بهشتی و تربیت مدرس در حد مطلوبی است.»، از دو معیار برای سنجش میزان سواد اطلاعاتی کارکنان، یکی بر اساس اظهارات کارکنان و دیگری بر اساس نسبت پاسخ های

علوم پزشکی شهید بهشتی با میانگین ۳/۶۲ در رده های بعدی از لحاظ میزان مهارت در برآوردن نیاز کاربران دارند (جدول ۲). در بررسی بیشترین منبع مورد استفاده کتابداران در رشته تخصصی شان، نتایج تحقیق نشان داد که کتب فارسی با میانگین ۳/۸۲ و پایگاه های اطلاعاتی با میانگین ۳/۵۶ بیش از حد متوسط و تقریباً زیاد استفاده می شود و نشریات فارسی و کتب لاتین به ترتیب با میانگین ۳/۳۴ و ۳/۱ در حد متوسط به بالایی مورد استفاده قرار می گیرند. نشریات لاتین، پایگاه های اطلاعاتی بر روی دیسک فشرده (CD) و مجموعه مقالات گردهمایی های داخلی و خارجی به ترتیب با میانگین امتیاز ۲/۷۶، ۲/۷۷ و ۲/۸۷ کمترین میزان استفاده را توسط کارکنان در رشته تخصصی شان دارند (جدول ۳ و ۲).

در بررسی تأثیر آموزش های ضمن خدمت تأثیری در ارتقاء سواد اطلاعاتی کتابداران، نتایج نشان داد که ۵۴ درصد از پاسخ های کارکنان دوره گذرانده صحیح بود در حالیکه این نسبت برای کارکنان دوره نگذرانده برابر ۴/۸ درصد بود و براین اساس مشاهده شد که آموزش های ضمن خدمت در ارتقاء سواد اطلاعاتی

جدول ۲: مقایسه میانگین امتیازات مهارت های کارکنان در کتابخانه های دانشگاه های مورد بررسی

شماره سؤالی	میزان مهارت کارکنان کتابخانه ها	میانگین امتیازات			
		دانشگاه تهران	تربیت مدرس	علوم پزشکی ایران	شهادت بهشتی
۱	استفاده از زبان انگلیسی	۳/۸۵	۲/۶۹	۳/۶۱	۴
۲	انتخاب و بهره گیری از منابع اطلاعاتی	۴/۲۴	۴/۱۹	۳/۷۲	۴/۲۲
۳	استفاده از عملگرهای جستجو	۳/۸۳	۳/۷۶	۳/۸۹	۳/۸۹
۴	استفاده از برگه دان کتابخانه	۴/۳۵	۳/۹۴	۳/۵	۴/۳۳
۵	استفاده از فهرست کامپیوتری کتابخانه	۴/۴۸	۴/۵۸	۴/۳۹	۴/۵۶
۶	شناخت منابع مرجع مربوط به کتابخانه	۴/۱۶	۴	۳/۴۴	۴
۷	شیوه های گردآوری اطلاعات از منابع اطلاعاتی	۳/۷۳	۴	۳/۸۹	۴/۱۱
۸	ارزیابی منابع اطلاعاتی چاپی	۳/۶۹	۳/۸۲	۴	۳/۶۷
۹	ارزیابی منابع اطلاعاتی الکترونیکی	۳/۵۶	۳/۷۸	۳/۵۶	۳/۵۶
	کل مهارت ها	۴/۰۷	۴/۱۳	۳/۷۷	۴/۰۳
		۳/۹۳		۳/۶۲	

جدول ۳: میزان استفاده کارکنان کتابخانه‌های مورد بررسی از منابع به تفکیک دانشگاه

کل کارکنان	میانگین میزان استفاده					منابع
	علوم پزشکی ایران	علوم پزشکی بهشتی	شهید بهشتی	تربیت مدرس	دانشگاه تهران	
۳/۸۲	۳/۵	۳/۸	۳/۶۱	۳/۵۸	۴/۳۹	کتاب فارسی
۳/۱	۲/۷۲	۳/۱	۲/۸۳	۳/۱۲	۳/۵	کتاب لاتین
۲/۸۷	۲/۳۳	۳/۶	۲/۶۱	۲/۸۵	۳/۱۴	مجموعه مقالات گردهمایی‌های داخلی و خارجی
۲/۷۷	۲/۶۷	۳	۲/۵۶	۲/۵	۳/۱۴	پایگاه‌های اطلاعاتی بر روی دیسک فشرده (CD)
۳/۵۶	۳/۶۷	۴/۵	۳/۵	۲/۸۵	۳/۸۶	پایگاه‌های اطلاعاتی
۳/۳۴	۳/۱۱	۳/۷	۲/۸۳	۳/۳۵	۳/۶۸	نشریات فارسی
۲/۷۶	۲/۳۳	۳/۶	۲/۴۴	۲/۸۵	۲/۸۶	نشریات لاتین
۳/۱۷	۲/۹۰	۳/۶۱	۲/۹۱	۳/۰۱	۳/۵۱	کل منابع

جستجو، راهنماهای موضوعی وب، چکیده‌نامه‌های کتابداری، نشریات، اصطلاح‌نامه‌ها، اینترنت، و همچنین مهارت در زبان تخصصی، منابع اطلاعاتی، عملگرهای جستجو، برگه‌دان کتابخانه، فهرست کامپیوتری، منابع مرجع، شیوه‌گردآوری اطلاعات، ارزیابی منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی و رعایت مسائل حقوقی) بر اساس اظهارات کارکنان با میانگین درصد پاسخ‌های صحیح به آزمون متفاوت است، در سنجش میزان سواد اطلاعاتی کارکنان بر حسب معیار دوم اگر نسبت پاسخ‌های صحیح ارائه شده کمتر از ۲۰ درصد را خیلی بد، بین ۲۰ تا ۴۰ درصد را بد، ۴۰ تا ۶۰ درصد را متوسط، ۶۰ تا ۸۰ درصد را خوب و بالای ۸۰ درصد را بسیار خوب تعریف نماییم، در صورتی که

صحیح به آزمون چهار گزینه‌ای استفاده شد. در استفاده از معیار اول با توجه به اینکه در این تحقیق از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای استفاده شد و با توجه به اینکه میانگین به دست آمده عددی بین ۱ تا ۵ می‌باشد و حد فاصل بین متوسط و زیاد عدد ۳/۵ می‌باشد، لذا در صورتی که میانگین به دست آمده بزرگتر از ۳/۵ باشد گوئیم که میزان سواد اطلاعاتی در حد مطلوبی می‌باشد که هر چقدر این میانگین به عدد ۵ نزدیکتر باشد، میزان سواد اطلاعاتی کارکنان بیشتر است. با توجه به مقادیر به دست آمده برای میزان سواد اطلاعاتی کارکنان کتابخانه‌های دانشگاه‌ها (جدول ۴) مشاهده شد که میانگین شاخص‌های ۱۸ گانه (مشمول بر آشنایی با روش‌های تحقیق، پایگاه‌های اطلاعاتی، موتورهای

جدول ۴: مقایسه میزان سواد اطلاعاتی کارکنان کتابخانه‌های مورد بررسی بر اساس اظهار نظر کارکنان و درصد پاسخ‌های صحیح به آزمون

کل کارکنان	شهید بهشتی	علوم پزشکی بهشتی	علوم پزشکی ایران	تربیت مدرس	دانشگاه تهران	میزان سواد اطلاعاتی
۳/۸۵	۳/۷۲	۴/۰۶	۳/۶۸	۳/۹۰	۳/۹۴	میانگین شاخص‌های ۱۸ گانه بر اساس اظهارات کارکنان
۵۳/۲	۵۰/۵	۵۰/۹	۵۸/۶	۵۶/۳	۴۹/۴	درصد پاسخ‌های صحیح به آزمون

بررسی سطح سواد اطلاعاتی کتابداران و حرفه‌های وابسته به کتابداری از جمله باعث بهبودی سطح علمی کتابداران کتابخانه‌ها می‌شود. همچنین ارزیابی اقداماتی که رؤسای دانشگاه‌ها برای بالابردن سطح سواد اطلاعاتی کتابداران خود انجام داده‌اند، پیشنهاد می‌شود.

نسبت پاسخ‌های صحیح ارائه شده بیش از ۶۰ درصد باشد می‌توان گفت که سواد اطلاعاتی کارکنان در حد مطلوبی می‌باشد و هر چقدر این میانگین به ۱۰۰ نزدیکتر باشد، میزان سواد اطلاعاتی کارکنان بیشتر است. با توجه به نتایج آزمون چهار گزینه‌ای در جدول ۴ و با توجه به دو معیار محاسبه شده می‌توان گفت که میزان سواد اطلاعاتی کارکنان کتابخانه هر دانشگاه در حد متوسطی می‌باشد. در تحقیقات مشابه بر روی دانشجویان توسط پریخ و حسن زاده و بختیار زاده صورت گرفت نتایج مشابهی به دست آمد. [۱۷، ۱۶] همچنین در تحقیقی که جولاهی ساروی بر روی سرپرستان بیمارستان‌ها انجام داد به همین نتایج رسید. [۱۸]

فهرست منابع

1. American Library Association Presidential

Committee on Information Literacy, Final report , Chicago, III, ALA, 1989.

۲. فورد، ب. ج. سواد اطلاعاتی به عنوان یک مانع، ترجمه ثریا قزل ایاق، در گزیده مقالات ایفلا (کوبا: ۲۷-۲۱ اوت ۱۹۹۴). تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ص. ۲۳۴-۲۲۴، ۱۳۷۴.

۳. نظری، مریم. سواد اطلاعاتی، تهران، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، ص. ۴۲-۳۳ و ۶۲-۹۲، ۱۳۸۴.

4. Webber S, Johnston B. Information Literacy:

Definitions and Models, 2003.

<http://dis.shef.ac.uk/literacy/difinitions.htm>(4may2003)

5. Angeley R, Purdue J. Information Literacy: an

overview, 2001.

<http://www.ac.wvu.edu/~dialogue/issue6.html>

۶. کورن، م. حق دسترسی به اطلاعات به عنوان شرطی برای پیشرفت بشر، ترجمه آتش جعفرنژاد، گزیده مقالات ایفلا ۹۷ (دانمارک: ۳۱ اوت ۵ سپتامبر ۱۹۹۷). تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ص. ۱۱۶-۹۰، ۱۳۷۸.

۷. سوزا، ف. د. ایفلا: نیروی پشتیبانی آزادی بیان، دفاع از آزادی بیان مسئولیت همگان است، ترجمه فریبرز خسروی، در گزیده مقالات ایفلا ۹۵ (ترکیه ۲۱-۲۰ اوت ۱۹۹۵). تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ص. ۱۴۲-۱۳۵، ۱۳۷۵.

۸. فورد، ب. ج. سواد اطلاعاتی به عنوان یک مانع، ترجمه ثریا قزل ایاق، در گزیده مقالات ایفلا (کوبا: ۲۷-۲۱ اوت ۱۹۹۴). تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ص. ۲۳۴-۲۲۴، ۱۳۷۴.

بر اساس یافته‌های پژوهش چون ۵۲ درصد از نیروها، جوان و پر انرژی هستند، با توجه به ظهور فناوری‌های جدید در امر اطلاع‌رسانی باید نسبت به افزایش توان و دانش این کارکنان در ارائه خدمت به کاربران با فراهم آوردن امکانات آموزشی لازم اقدام نمود و با به کارگیری سیاست‌های مناسب و شناخت مشکلات آنها زمینه مناسبی برای ارتقاء سواد اطلاعاتی و تمهیداتی برای آموزش‌های ضمن خدمت آنان در نظر گرفت. استفاده کم از منابع انگلیسی نسبت به فارسی بیانگر ضعف کتابداران در زبان انگلیسی است، پیشنهاد می‌شود در دانشگاه‌ها دانشجویان کتابداری و در محیط کتابخانه‌ها، کتابداران را به استفاده بیشتر از منابع انگلیسی زبان مانند ترجمه مقالات و استفاده از کتاب‌های مرجع به زبان انگلیسی تشویق نمایند.

پیشنهاد می‌شود دروسی با عناوین سواد اطلاعاتی در دوران تحصیل کتابداران در دانشگاه‌ها فراهم آید. همچنین پیشنهاد می‌شود مدیران و رؤسای کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها توجه بیشتری به کتابداران کرده و آنها را در ارتقاء سواد اطلاعاتی یاری کنند. و پیشنهاد می‌شود در هنگام آزمون‌های استخدامی و یا پذیرش نیروی انسانی متخصص کتابداری، از نظر سطح سواد اطلاعاتی نیز بررسی شوند. انجام پژوهش‌های مشابه و

۱۸. پریخ، مهري؛ حسن زاده، ح. سواد اطلاعاتی: پژوهشی پیرامون چگونگی سبک سواد اطلاعاتی. مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد. بهار و تابستان، ۳۳۴-۳۱۷، ۱۳۸۰.

۱۹. بختیار زاده، اصغر. بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه الزهراء. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، ۱۳۸۱.

۲۰. جولاهی ساروی، ل. بررسی میزان سواد اطلاعاتی سرپرستاران در بیمارستان های خصوصی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی واحد تهران شمال، ۱۳۸۵.

9. Maraise J J. Evaluation of Information Literacy as Product of Information Education. South African Journal of Library and Information Science, 1992. 60(2):75-79.
10. Webber S, Johnston B. Information Literacy: Definitions and Models, 2003. <http://dis.shef.ac.uk/literacy/difinitions.htm>(4may2003)
11. Bruce C, Candy P. Information Literacy Around The World. Advances in Programs and Research, Wagga Wagga, New south Wales: Charles strut university, 2000.
۱۲. موسوی، چلک ا. لزوم آموزش ارزیابی کیفیت منابع اینترنتی به کتابداران و استفاده کنندگان به منزله بخشی از برنامه ارتقای سواد اطلاعاتی، همایش آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه ها، مراکز اطلاع رسانی و موزه ها، مشهد او۲ (خرداد ۱۳۸۳) ۵۰۸-۴۹۵.
13. Sharkey J. Towards Information Fluency: Applying a different model to an information literacy credit course, References Services Review, 2006. 34(1): 71-85.
۱۴. صیامیان، حسن؛ شهرابی، افسانه. ویژگی های با سواد اطلاعاتی در قرن بیست و یکم، همایش آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه ها، مراکز اطلاع رسانی و موزه ها، مشهد او۲ خرداد ۱۳۸۳. مشهد: سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی، ۴۴۲-۴۴۳.
۱۵. زمانی، عشرت. استانداردهای سواد اطلاعاتی، فصلنامه اطلاع رسانی، ۱۹ (۲و۱): ۳۴-۴۱، ۱۳۸۲.
16. Andretta S. Phenomenography: a Conceptual framework for information literacy education, Aslib proceedings: new Information perspectives, 2007, 59(2):152-168.
17. Westell M, Ritchie L. Information Literacy Group: Information Literacy Difinitions and Competencies, university of Calgary library, 1999. <http://www.ucalgary.ca/library/ILG/workdef.html> (20aug 2002)

